

סיכומי הדף היומי

מחודדים ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה בפ"ך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

הלימוד בעלון זה לע"נ מייסד ומקים 'סיכומי הדף היומי - מחודדים' הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל נלב"ע בצפרא דשבתא לסדר 'בקרובי אקדש' כ"ו ניסן תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת בהר - י"ג אייר תשע"ט

דף ל"א ע"א

עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות וחזר בו, או כהן שקיבל עליו דברי כהונה ולוי שקיבל עליו דברי לוי וחזרו בהם - לרבי מאיר אין מקבלין אותם עולמית. ולרבי יהודה חזרו במטמוניות אין מקבלין אותן, בפרהסיא מקבלין אותן. וי"א שאם עשו דבריהם במטמוניות מקבלין אותן, בפרהסיא אין מקבלין אותן. לר"ש ור' יהושע בן קרחה בין כך ובין כך מקבלין אותן, שנאמר 'שובו בנים שובבים'. והלכה כאותו הזוג.

בראשונה היו אומרים חבר ונעשה גבאי של המלך לגבות מס מישראל - דוחין אותו מחבירתו, פירש מן הגבאות, אין מקבלין אותו. חזרו לומר פירש הרי הוא ככל אדם.

כל הבכורות אדם רואה חוץ משל עצמו - כגון שהוא יחיד מומחה, אבל בשלשה יכול לראות, שאין שלשה חשודין, וכן שנינו שאם מיאנה או חלצה בפניו ישאנה מפני שהוא בית דין.

רואה אדם את קדשיו (שלמים שלו שנפל בהם מום) - שאם היה רוצה להוציאן לחולין היה יכול לשאול עליהם. ורואה את מעשרותיו (מעשר בהמה) - שאם היה רוצה היה מטיל מום בכל עדרו. מי שהוא בקי בהלכות נשאל לעצמו על טהרותיו אם אירע בהן ספק - ואינו צריך לילך אצל חכם אחר, לפי שגם אם טמאות הן היו ראויים לו בימי טומאתו.

הדרן עלך עד כמה

פרק חמישי - כל פסולי המוקדשין

דף ל"א ע"ב

כל פסולי המוקדשין - והן קדשים שנפל בהם מום - הנאתן להקדש - שאם מוכרין אותן ביוקר הנאת הקדש היא. ולפיכך נמכרין לאחר פדיון באיטליז, ונשחטין באיטליז, ונשקלין בליטרא כדרך שהקצבים מוכרים בשר חולין, שיותר יהיו נפדין בתחילה מיד הקדש כיון שמתירים לו למכור ולשחוט באיטליז לאחר פדיון.

חוץ מבכור ומעשר שהנאתן לבעלים - ומאחר שהנאתו להדיוט אין מזלזלים בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למוכרם באיטליז אלא בביתו (באופן שמותר למכור מעשר, כגון של יתומים), ואף על פי שלא יקפצו עליהם בני אדם כל כך. ואין נשקלין בליטרא אלא באומד, ואם יפסיד יפסיד. ושוקלין מנה כנגד מנה בכור - שאם יש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול בשר בכור כנגדה.

בכור נמכר חי - שנאמר 'לא תפדה'. ומשמע שהבעלים אין פודין אותו אבל נמכר הוא לאחרים משיבא ליד כהן. מעשר בהמה אינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום - שנאמר 'לא יגאל'.

מעשר בהמה של יתומים שנפל בו מום מוכרין אותו משום השבת אבידה. לאביי אף של יתומים אינו נמכר אלא בהבלעה, שלאחר ששחטו מבליעו בעורו בחלבו בגידו ובקרניו. אבל מעשר בהמה

של גדול אין מוכרים אותו אפילו בהבלעה. ונדחו דבריו. ולרבא של יתומים מוכרים כדרכו, ומעשר בהמה של גדול מוכרין אותו בהבלעה. לפי שמן התורה אינו נמכר רק מחיים, שנאמר 'והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל', אימתי עושה תמורה מחיים אימתי אינו נגאל מחיים, אבל לאחר שחיטה נגאל. וחכמים גזרו שלא למכור לאחר שחיטה אטו לפני שחיטה, ולא גזרו אלא על דבר הנישום מחיים, ולא על העור והגידין שאין נישום מחיים, ולכך מותר למכרו בהבלעה. וביתומים העמידו חכמים דבריהם על דין תורה והתירו למכור כדרכו לאחר שחיטה.

'אגורה באהלך עולמים' - וכי איפשר לאדם לגור בשני עולמים? אלא אמר דוד, רבוננו של עולם יאמרו דבר שמועה מפי בעולם הזה, וכל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, שנאמר 'וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים', מה כומר של ענבים כיון שאדם נוגע בו דובב, אף תלמידי חכמים כיון שאדם אומר דבר שמועה מפיו דובבות שפתיו בקבר.

הלוקח לולב מחבירו בשביעית - נותן לו אתרוג במתנה, לפי שאינו רשאי ללוקחו בשביעית. ואם לא רצה ליתן לו במתנה, מבליע לו דמי אתרוג בלולב.

יום ראשון פרשת בחוקותי - י"ד אייר תשע"ט

דף ל"ב

לרב שמואל בר יצחק למדים שמעשר בהמה של יתומים מוכרים אותו כדרכו ממה שנאמר 'רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר' - איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים אלא לאחר שחיטה, זה מעשר בהמה, הרי שמן התורה נמכר לאחר שחיטה, וביתומים לא גזרו חכמים.

המבליע דמי בשר של מעשר בהמה בעצמות - בבהמה דקה אסור, שהעצמות אין ראויים לכלום. ובבהמה גסה שהעצמות ראויים לכלים, מותר. ודווקא במקום שעושים כלים מן העצמות, אבל במקום שאין עושים אין מבליעים גם בבהמה גסה.

מעשר אינו נמכר לפי שנאמר בו 'לא יגאל', ומנין שמכירה בכלל לא יגאל? (א) שנאמר לא יגאל במעשר, ונאמר בחרמים, מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו. והוא מופנה לדרשה, שלא היה צריך לומר 'לא יגאל' בחרמים, וילמוד העברה העברה מבכור שהוא קדוש ואינו נגאל, וכן לא היה צריך לומר 'לא יגאל' במעשר ש'העברת' האמור בבכור מיותר ללמד העברה העברה על מעשר שאינו נגאל. (ב) לרבא 'לא יגאל' האמור בחרמים אינו צריך, כי בבית בעלים הקדש הוא, ובבית כהן חולין הוא, ואם אינו ענין לחרמים תנהו ענין למעשר שנאמר בו לשון גאולה חרמים. (ג) לרב אשי 'לא יגאל' הכוונה על מכירה, שנאמר 'והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל', אימתי עושה תמורה מחיים, אימתי אינו נגאל מחיים, הא לאחר שחיטה נגאל, ולא מצאנו דבר שאין לו פדיון מחיים ויש לו לאחר שחיטה, אלא בהכרח שלא יגאל' הכוונה שלא ימכר. והתורה כתבה בלשון גאולה, לומר שגם אינו נפדה אע"פ שהמעות מגיעות להקדש.

'ושב הכהן' 'ובא הכהן' גלמוד זה מזה בגזירה שוה - כי זו היא שיבה זו היא ביהא. ודווקא במקום שאין לשון הדומה לו, אבל כשיש לשון דומה ולשון שאינו דומה, למדים דומה מדומה ולא זה שאינו דומה. ולפיכך למדים איסור מכירה מחרמים על מעשר שבשניהם נאמר לשון 'גאולה', ואין למדים מחרמים על בכור שבבכור נאמר לשון 'פדיה', אע"פ שמשמעות של גאולה ופדיה שוה.

חרמים כל זמן שהן בבית בעלים - הרי הן כהקדש לכל דבריהם, שנאמר 'כל חרם קדש קדשים הוא לה'. נתנן לכהן הרי הן כחולין לכל דבריהם - שנאמר 'כל חרם בישראל לך יהיה'.

יום שני פרשת בחוקותי - ט"ז אייר תשע"ט

דף ל"ג ע"א

לבית שמאי לא ימנה ישראל עם הכהן לאכילת בכור בעל מום - שנאמר 'ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין', מה חזה ושוק רק לכהנים, אף בכור. בית הלל מתירין אפילו זרים, שנאמר 'הטמא והטהור יחדו יאכלנו', מה טמא שאינו אוכל בקדשים קלים אוכל בבכור, זר שאוכל בקדשים קלים אינו דין שיאכל בבכור. עובד כוכבים - לבית הלל בברייתא לא יאכל, ולרבי עקיבא בשיטת בית הלל יאכל, שנאמר 'כצבי וכאיל', מה צבי ואיל מותר לעובדי כוכבים אף פסולין מותר לעובדי כוכבים.

שלשה פעמים נאמר 'כצבי וכאיל' - אחת לדרשת רבי יצחק ורבי אושעיא (לא נתפרש), ואחת לדרשת רבי אלעזר הקפר (שצבי ואיל ניתרין בשחיטה כפסולי המוקדשין), ואחת (לת"ק) ללמד שפסולי המוקדשין פטורים מבכורה כצבי ואיל.

לבית שמאי אין מאכילין בכור בעל מום לנדות - ואע"פ שנאמר 'הטמא והטהור יחדו יאכלנו', אין היתר למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, וכן מצאנו בפסח שבא בטומאה שאין זבין ומצורעין וזבות ונדות ויולדות אוכלים ממנו. ולבית הלל מאכילין אותו לנדות, ואינו דומה לפסח שנאמר 'טמא נפש', אבל כאן נאמר 'טמא' סתם וכל טומאות בכלל.

אין מרגילין ביום טוב - שלא יפשוט עור הבהמה דרך הרגלים שיהא כולו שלם, לפי שטורח טירחא שאינו ראוי לו ביום טוב. ואין מרגילין בבכור - לבית שמאי שעומד בקדושתו גם לאחר שחיטה ואין מאכילים אותו לנדות, ולכך דינו כתם שאין מרגילין בו משום בזיון קדשים, שמתירא לחתוך העור וחותר הבשר. ואין מרגילין בפסולי המוקדשין - לרבי אלעזר בר"ש שאם נזרק דמה של תמימה, אפילו בשר בעלת מום בקדירה אסורה באכילה, שהיא עומדת בקדושתה והיא כחטאת שכיפרו בעליה. אבל לבית שמאי אפשר שאין קדושה לאחר שחיטה אלא בבכור שקדוש מרחם, ולא בשאר פסולי המוקדשין. ולר"א בר"ש אפשר שאין קדושה לאחר שחיטה אלא בפסולי המוקדשין שתופסים פדיונם, ולא בבכור. וי"א (להלן ע"ב) שהאיסור להרגיל בפסולי המוקדשין הוא לדברי הכל - שנראה כעובד עבודה בקדשים. וי"א גזירה שמא יגדל מהן עדרים עדרים.

היו לפניו שתי חטאות, שהפרישן לאחריות שאם תאבד האחת יתכפר בחבירתה, ונפל מום באחת מהן - תמימה תקרב לחטאתו, בעלת מום תיפדה ודמיה לנדבת שופרות. נשחטה בעלת מום לאחר פדיון - לתנא קמא אם נשחטה קודם שנזרק דמה של תמימה מותרת גם לאחר זריקת דם התמימה, שמאחר שבאת בעלת מום לכלל היתר זביחה שוב אין בה קדושה. ואם נשחטה משנזרק דמה של תמימה אסורה בהנאה כחטאת שכיפרו בעליה. לר"א ברבי שמעון אפילו בשר בעלת מום בקדירה ונזרק דמה של תמימה, אסורה, שהיא עומדת בקדושתה גם לאחר שחיטה.

דף ל"ג ע"ב

אע"פ שהתירו למכור פסולי המוקדשין באיטליז ולשקול בליטרא משום ריווח שיש להקדש - לא התירו להרגיל את העור לר"א בר"ש, כי מה שמשיבח בעור פגם בבשר.

בכור שאחזו דם נחלקו תנאים מה יעשו בו: א. לרבי יהודה - אפילו אם הוא מת אין מקיזין לו דם ואפילו במקום שאין עושים בו מום שיכול לחזור ולהתרפאות, שמתוך שהוא בהול על ממונו, אם

יתירו לו במקום שאין עושה מום יעשה גם במקום שעושה מום. ב. לחכמים במשנה (והיא שיטת רבי מאיר בברייתא) - יקיז במקום שאין עושה בו מום ולא במקום שעושה מום, שאם לא יתירו לו במקום שאין עושה מום, וודאי יבוא לעשות בו מום. ואם הקיז ועשה בו מום, לא ישחט עליו עד שיפול בו מום אחר. ג. לחכמים בברייתא - יקיז גם במקום שעושה בו מום אם צריך להקיז מאותו אבר, ולא יניחנו שימות, אבל לא ישחט על אותו המום. ד. לרבי שמעון - יקיז אף על פי שעושה בו מום (שדבר שאין מתכוין מותר), וגם ישחט על אותו המום.

אע"פ שחכמים סוברים שמותר להטיל מום בבכור שאחזו דם, לפי שאין לך בעל מום גדול הימנו שהרי ימות כולו, וסוברים שמותר להטיל מום בבעל מום - מודים הם במחמץ אחר מחמץ במנחות ששניהם חייבים - שנאמר 'לא תאפה חמץ ולא תעשה'. וכן במסרס אחר מסרס חייב - שנאמר 'ומעוך וכתות ונתוק וכרות', אם על כורת חייב על נותק לא כל שכן, אלא להביא נותק אחר כורת שחייב. ולא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום - שלרבי מאיר למדים מכל מום לא יהיה בו' שלא יטיל מום אפילו בבעל מום, ולחכמים דורשים מ'תמים יהיה לרצון' שהאיסור להטיל מום הוא רק בתם.

חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה - לרבי אליעזר עדיין צריך לשומרה מטומאה וודאית, שמא יבוא אליה ויטהרנה, לפיכך אם היתה במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע, ואם היתה מגולה יכסנה. לרבי יהושע - אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה אם היתה מכוסה יגלנה, שעתה אינה ראויה לאכילה שמא טמאה היא, ולא לזילוף שמא טהורה היא ואסור לאבדה, לפיכך יגלנה ותיטמא, ותהא ראויה לזילוף. לרבן גמליאל - לא יחדש בה דבר. (טעם המחלוקת מבואר להלן לד.).

רבי מאיר דורש מ'תמים יהיה לרצון' שפסולי המוקדשין לאחר פדיון מותר להטיל בהם מום - אע"פ שאסורים בגזיה ועבודה.

יום שלישי פרשת בחוקותי - ט"ז אייר תשע"ט

דף ל"ד ע"א

אסור להטיל מום בקדשים אפילו על ידי גרמא - לפיכך לא יניח דבילה ובצק על האוזן כדי שיבא כלב ויאכלנה, שנאמר 'כל' מום לא יהיה בו.

ספק טומאה - לרבי אליעזר צריך לשומרה מטומאה ודאית. שנאמר 'ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי', בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה, והתורה אמרה שתעשה לה שימור. לרבי יהושע א"צ לשומרה. שנאמר 'לך', תרומה הראויה לך שמור, ושאינה ראויה לך לא תשמור. ולרבי אליעזר גם תרומה תלויה ראויה לך, שמא יבוא אליה ויטהרנה.

לרבי עקיבא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות, ולרבי אליעזר אינו מוכרה לשפחות אחר שפחות, אבל מוכרה לשפחות אחר אישות. - ונחלקו בדרשת הכתוב 'לא ימשול למכרה בגדו בה', שלרבי עקיבא יש אם למקרא ובגדו לשון בגד הוא. ולרבי אליעזר יש אם למסורת, וכיון שלא נאמר 'בביגדו' (עם יו"ד), אנו קורים בגדו מלשון בגידה, כלומר כיון שבגד בה ומכרה, שוב לא יחזור וימכרנה.

לשמואל הלכה כרבי שמעון בברייתא - שהוא מתיר להקיז בכור שאחזו דם גם במקום שעושים בו מום, וגם לשחטו על אותו המום.

דף ל"ד ע"ב

הצורם אוזן בככור - לרבי אליעזר קנסוהו שלא ישחוט עולמית, ולחכמים אם נולד בו מום אחר ישחוט עליו.

מי שהיתה לו בהרת ונקצצה - טהור. קצצה במתכוין - לרבי אליעזר לכשיוולד לו נגע אחר יטהר הימנו. ולחכמים אינו טהור עד שתפרח בכולו, שאז לא היה טמא גם אם היה הראשון נשאר בו, או עד שתתמעט בהרתו הראשונה מכגריס קודם שקצצה, אבל אם בשעה שקצצה היה בו שיעור נגע, קנסוהו שאין לו טהרה עולמית.

הטעם שלרבי אליעזר קנסו בככור ולא בבהרת: שבככור יאמר אטיל בו מום, אם יתירוהו נשכרתי, ואם לאו לא אפסיד שאמתין למום

אחר, כי בין כך הייתי צריך להמתין עד שיפול מום, לכך קונסים אותו שגם אם יפול בו מום אחר לא יותר, אבל בבהרת לא יקצוץ גם אם לא יקנסוהו, שחושש שמא נגע אחר לא יוולד לו, ולא יטהר לעולם, ואפילו אם יוולד לא יועיל לו בקציצה שהוא נגוע בכתחלה, ומוטב לו להניח את זה שמא ירפא. והטעם שלחכמים קנסוהו בבהרת ולא בכבוד: שקנסוהו רק במה שעשה ולא במה שלא עשה, לפיכך בכבוד קנסוהו רק שלא יתיר לו מום שעשה, אבל במום אחר שלא עשה לא קנסוהו. ובבהרת נתכוין לטהר עצמו בקציצה זו, ולכך קנסוהו בקציצה זו, ונמצא טמא עולמית שמחשבים את נגעו כאילו ישנו, ומי אומר שהיה מתרפא.

חתן שנראה בו נגע - נותנין לו שבעה ימים לו ולאצטליתו ולכסותו. וכן ברגל - נותנין לו כל ימי הרגל.

קצץ את בהרתו, ונולד לו נגע אחר בימי חתנותו או ברגל - נסתפקו בגמרא אם לרבי אליעזר כבר נטהר מנגע ראשון, ולנגע שני אין מטמאין אותו עד שיעבור ז' ימים או שיעבור הרגל, או שלא נטהר מנגע ראשון כל זמן שלא טמאוהו בנגע שני. ולא נפשט.

צורם אוזן בבכור ומת - אין קונסים את בנו אחריו.

מוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת - נסתפקו שמא קנסו את בנו אחריו, לפי שכל יום הוא מפקיעו ממצוות.

המכין מלאכתו במועד - שמניח כרמו לבצור ואומר במועד אבצירנה שהרי דבר האבוד הוא, תאבד ולא יבצרנה, הואיל ולכך נתכוין. ונסתפקו בגמרא כשמת קודם המועד - אם קנסו בנו אחריו ולא יבצרנה במועד, או שמא לא קנסו את בנו לפי שלא עבר אביו על איסור, כיון שמת קודם המועד.

שדה שנתקוצצה בשביעית - תזרע למוצאי שביעית. נייטיבה נדיירה - לא תזרע למוצאי שביעית. הטיבה, ומת - בנו זורעה, שאותו קנסו חכמים ולא את בנו.

יום רביעי פרשת בחוקותי - י"ז אייר תשע"ט

דף ל"ה ע"א

טימא טהרות של חבירו ומת - לא קנסו בנו אחריו, שהיזק שאינו ניכר לא שמה היזק, ואינו אלא קנס חכמים, ואותו קנסו ולא את בנו.

עובד כוכבים או קטן שעשו מום בבכור - אם לא נתכוונו להתירו על ידי כן, מותר. ואם נתכוונו להתירו, אסור. ואפילו אם עשה ע"י גרמא, כגון שהניח בצק ודבילה על אוזן הבכור כדי שיבא הכלב ויטלנו.

מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל וראהו קסטור אחד, אמר מה טיבו של זה, אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אלא א"כ היה בו מום - נטל פיגום וצרם אזנו, והתירוהו חכמים שהגוי לא נתכוין להתירו, שלא ידע שע"י מום שיעשה בו ישחט אלא א"כ נפל מאליו. לאחר שהתירוהו הלך וצירם באזני בכורות אחרים, ואסרו. לרב חסדא אילו היו אומרים לו מתחילה 'אם נעשה בו מום' היו אוסרים גם את הראשון, שכאילו אמרו לו הטל בו מום. ולרבא גם לשון 'נעשה' ממילא משמע ומותר.

אפילו אם לא שאלם קסדור מה טיבו, אלא הם עצמן מסיחין לפי תומם ואומרים ראה לא ישחט זה לעולם אלא ע"י מום - ולא נתכוונו לכך שיטיל בו מום, והלך הגוי והטיל בו מום, מותר.

מעשה ששיחקו תינוקות בשדה וקשרו זנבי טלאים זה בזה, ונפסקה זנבו של אחד והיה בכור, והתירוהו חכמים. ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות בכורות אחרים, ואסרו.

היה בכור רודף את האדם לנגחו, ובעטו בשעת רדיפה ועשה בו מום - שוחטין עליו, שלהצלתו נתכוין. בעטו לאחר רדיפה - ללשון ראשון אסור. ללשון שני מותר, שאנו תולים שנזכר בצערו ומשום כך בעטו.

מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם - בגדי יכול להטיל באזניו, שהן ארוכות ונראין קודם שיצא כל ראשו שעדיין אינו כילוד. ובכבש יכול להטיל בשפתיו, שנראין תחלה. וי"א שגם כבש יכול להטיל באזניו, אם יצא דרך צדעיו.

חוטין החיצונות שבפיו שנפגמו, והיינו שניטל מהם מעט, ושנגממו, כלומר שנחתכו ברחבן מלמעלה בעומק, אע"פ שלא חיסרו כלום - הרי זה מום, הואיל ואותן חוטין נראין. הפנימיות שנעקרו הרי זה מום, אע"פ שאינו נראה בשעת אכילה, כיון שנראה בשעה שהוא צועק. (אבל נפגמו או נגממו, אינו נראה כלל ואינו מום).

דף ל"ה ע"ב

בכור שיש בו אחד מן המומין הראויין לבא בידי אדם - נחלקו חכמים מי נאמן להעיד שנפל בו המום מאליו ולא הטילוהו בידיים:

שיטה ראשונה: לתנא קמא - רועים שהם ישראלים נאמנים על בכור של כהנים, ואין חוששין ל'לגימא', והיינו שמשקר ובא להתירו כדי שישחטו רבו כהן ויאכילנו ממנו עמו. אבל רועים כהנים אין נאמנים לא על בכור של ישראל, שמא הטילו הכהן עצמו וסובר שבגלל טרחו יתנהו לו הישראל, ואין נאמנים על בכור של כהן, שחוששין ל'גומלין', שסבר אעידנו עכשיו, והוא יגמול לי כשיתן לי ישראל בכור תם ואטיל בו מום, יבוא כהן זה ויעידני שמאליו נפל בו. וכל זה ברועים, אבל כהנים מן השוק נאמנים, שאין חוששין לגומלין אלא ברועה. לרשב"ג - נאמן אפילו הכהן על בכור של חבירו, בין רבו ובין אחר, ולא נחשד אלא על בכור שלו, שכבר קיבל מן הישראל. לרבי מאיר - כהנים אין נאמנים אפילו שנים מן השוק, ואפילו על בכור של ישראל, שהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו.

שיטה שניה: לתנא קמא - רועים כהנים נאמנים על בהמות של ישראל, שסתם רועה עם הארץ הוא, ויודע שלא יניח הישראל כהן תלמיד חכם ויתננו לו. ורועים ישראלים אין נאמנים על בהמות של כהנים, שחוששין ל'לגימא'. וכ"ש שרועה כהן אינו נאמן על בכור של כהן, שחוששין ל'גומלין' ול'לגימא'. לרשב"ג - נאמן על בכור של חבירו ואפילו כהן לכהן, שאינו חושש לא ל'לגימא' ולא לגומלין, ורק על בכור שלו אינו נאמן. לרבי מאיר - רועה כהן אינו נאמן לא על בכור של כהן ולא על בכור של ישראל, שהחשוד בדבר לא דנו ולא מעידו.

בכור של כהן: לרבי יהושע בן קפוסאי - צריך שנים מן השוק שיעידו עליו (ואפילו כהנים, כת"ק). אבל כהנים שבביתו אין נאמנים עליו. לרשב"ג - אפילו בנו ובתו נאמנים, שהכהן נאמן על בכור של חבירו ואפילו של אביו, ואינו נחשד אלא על של עצמו. לרבי יוסי - בני ביתו אפילו עשרה אין נאמנים עליו, ומן השוק אפילו אחד נאמן עליו ואין צריך שנים. לרב נחמן הלכה כרשב"ג, ולרבא הלכה כרבי יוסי. והלכה כרשב"ג שבנו ובתו נאמנים - אבל אשתו, כגופו היא, ואינה נאמנת.

ספק בכור שנולד אצל ישראל - לרב חסדא בשם רב קטינא צריך שנים מן השוק להעיד עליו שלא הוטל בו מום בכוונה, וכפי שאמר רבי יהושע בן קפוסאי בבכור אצל כהן. ולרב נחמן אפילו בעלים מעידין עליו, שרק כהנים נחשדו על המומין, אבל ישראל לא נחשדו, אפילו על ספק בכור שנאכל להם. שאם לא תאמר כן, מי יהיה נאמן על ספק בכור לרבי מאיר, ולא יתכן שאין לו תקנה, שהרי רבי מאיר מחייבו במתנות, ומשמע שהוא מותר באכילה.

בהמת מעשר שנפל בו מום - לדברי הכל בעלים מעידין עליו, שאם היה רוצה היה מטיל מום בכל העדר קודם המנין.

לדעת רבא שפסק כרבי יוסי - אם היו הבעלים ובניו ובני ביתו עומדים עמנו בחוץ, ונכנס הבכור לבית כשהוא שלם, ויצא חבול - מעיד עליו רועה שהיה בפנים, ואין חוששים שהרועה הטילו.

אע"פ שלרבי מאיר כהנים חשודים על הבכור - הם כשרים לדון, וכמו שאמרה תורה 'ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע'. ואין אומרים 'החשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה' אלא כשהוחזק לעבור על דבר איסור, ולא בזה שאינו אלא חשש.

יום חמישי פרשת בחוקותי - י"ח אייר תשע"ט

דף ל"ו ע"א

עד מפי עד - י"א שהוא כשר לעדות בכור, וי"א שהוא פסול. ולהלכה כשר.

אין עד מפי עד כשר אלא לעדות האשה. ולסובר שהוא כשר לעדות

בכור, כשר לעדות שהאשה כשרה לה.

לא היו מוחזקין בו שהוא בכור ובא אחד ואמר שהוא בכור ומומו עמו - נאמן. שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואע"פ שהיה צריך לומר שהוא בכור כדי שלא יאכל קדשים בחוץ, היה יכול להטיל בו מום שניכר לכל ואוכלו בלא לומר שהוא בכור. ואין זה 'מה לי לשקר במקום עדים', שאין זה ברור שהטיל בו מום אלא חשש בעלמא.

האשה שאמרה אשת אישי הייתי וגרושה אני - נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

המשכיר חמור לחבירו, והזהירו לכל ילך בדרך נהר פקוד משום מים שיש שם, אלא בדרך נהר של גרש שאין שם מים, והלך דרך נהר פקוד ומת החמור, וטוען שלא היה שם מים - לרבא נאמן, כי אם ירצה היה אומר דרך נהר של גרש הלכתי. ולאביי אגן סהדי שיש שם מים, ואין אומרים 'מה לו לשקר' במקום עדים.

לרבי יהושע חבר נאמן על בכור שלו לומר שהמום נפל בו מאליו ולא הטילו - ועם הארץ אינו נאמן. ולרבן גמליאל לא חילקנו בין חבר לעם הארץ.

נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה לחכם ואמר לי שמום קבוע הוא ושוחטו (ובלבד שיהיו לו עדים שלא הטילו בו). - או משום שהחכם יכול לבוא ולומר לא התרתיו לך, ו'מילתא דעבידא לגלויי היא לא משקרי בה אינשי', או משום שלא נחשדו כהנים לאכול קדשים תמימים בחוץ, ואם לא היה חכם מתירו לא היה שוחטו.

לרב יהודה בשם רב נאמן הכהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו - משום 'כל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי'. לרבי ירמיה בר אבא לא אמרו אלא שהישראל נאמן לומר בכור זה נתתי לכהן במומו, אפילו אם היה הטלה קטן והגדיל, ואין תולים לומר שאינו מכירו ושמא אחר הוא והכהן הטייל בו מום, אבל הכהן עצמו אינו נאמן. והלכה כלישנא קמא שגם הכהן נאמן.

האומר למי שאין נאמן על המעשר קח לי ממי שהוא נאמן או ממי שהוא מעשר - אינו נאמן, ואין אומרים שיהא נאמן משום 'כל מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי', שיכול להשתמט ולומר אצלי הוא חשוב נאמן. ואם אמר לו קח לי מאיש פלוני - נאמן לומר שלקח מפלוני, גם אם לא נאמר ש'מילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי בה אינשי', לפי שהוא ירא שיתבענו כיון שהקפיד המשלח להזכיר לו שם האיש.

דף ל"ז ע"ב

רפרם נתן לכהן בכור תם, והטיל בו הכהן מום, ושיקר לרפרם כשחלה בעיניו ואמר לו שקיבלו מישראל במומו, והכיר רפרם בדבר - ואע"פ כן נקט רפרם שכהן נאמן על בכור, ואין ראייה מכהן זה שהחזיק עצמו לחצוף לשני דברים, שהטיל בו מום, ועוד שהיה לו להראות לחכם אחר והראהו לרפרם עצמו שנתנו לו.

מי שהביא בכור שרוע, שעינו אחת גדולה ואחת קטנה - מתירים לו, שגם אם כהן הוא וחשוד על הבכור, הרי הוא בכור ומומו עמו, שכך נולד. וגם אם הוא ישראל הרי יודע שמום מובהק הוא ולא הביאו אלא משום כבודו של חכם, ואם על כבודו של חכם הוא חושש, וודאי שלא יעבור על איסור.

אין רואין בכור ישראל אלא א"כ כהן עמו - שמא אינו אוכל קדשים בחוץ, אבל הוא חשוד על ממונו של כהן.

הכל נאמנין על מומי מעשר - שאם ירצה היה יכול לטיל מום קודם המנין בכל העדר.

אסור להעמיד את העשירי בעל מום כשמעביר בהמות במנין - שנאמר 'לא יבקר בין טוב לרע'.

בכור שנפל בו מום מובהק, כגון שנסמית עינו ושנקטעה ידו ושנשברה רגלו - לת"ק ישחט על פי שלשה בני הכנסת שאינן חכמים. ולרבי יוסי אפילו יש שם סנהדרין של כ"ג אינו נשחט אלא על פי מומחה. ואין הלכה כרבי יוסי אע"פ שנימוקו עמו.

התרת בכור בחוצה לארץ דינו כהתרת בכור בא"י - שבמומין מובהקין גיתר על פי שלשה בני הכנסת, ובמומין שאינן מובהקין לא.

לא אמרו ששלשה מתירים את הבכור (במומין מובהקין) אלא במקום

שאינו מומחה - אבל במקום שיש מומחה לא.

שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם - אבל כשיש חכם, החכם מתיר לבדו. ואיזהו חכם? כמו רב נחמן. ולרבי יהודה צריך שיהיו שלשה ואחד מהם חכם, והשנים לא יהיו עמי הארץ, אלא כאלו שמסבירים להם טעמי הלכות נדרים והם מבינים.

יום שישי פרשת בחוקותי - י"ט אייר תשע"ט

דף ל"ז ע"א

השוחט את הבכור ומכר מבשרו, ונודע שלא הראהו לחכם - מה שאכלו הלוקחים אכלו, ויחזיר להם הדמים. ומה שלא אכלו, הבשר יקבר, שבכור תם אסור בהנאה, ויחזיר את הדמים.

וכן השוחט את הפרה ומכרה, ונודע שהיא טרפה - מה שאכלו אכלו, ומה שלא אכלו הם יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים. מכרהו הלוקחים לעובד כוכבים או הטילוהו לכלבים, הואיל ולא גרם להם איסור ישלמו דמי טרפה בזול, והוא יחזיר להם המותר.

המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור, פירות ונמצא טבלים, יין ונמצא יין נסך - לת"ק מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים, ולר' שמעון בן אלעזר דברים שהנפש קצה בהן, והן נבילות וטריפות שקצים ורמשים, יחזיר להן את כל הדמים. ודברים שאין הנפש קצה בהם, והן בכורות טבלים ויין נסך, ינכה להם חלק מן הדמים. ובאופן שאם היה נשאר אצל מוכר היה יכול לתקנו, כגון שמכר לו מקום המום והיה יכול להראותו לאחר שחיטה לדעת רבי יהודה, וטבלים היה יכול לתקן ולעשרם, ויין נסך כשמכרו בתערובת, לרשב"ג שאם נפל לבור ימכר כולו לגוי חוץ מדמי יין נסך שבו.

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

פרק שישי - על אלו מומין

על אלו מומין שוחטין את הבכור - נפגמה אזנו מן החסחוס (תנן האוזן) אבל לא העור (אליה רכה של אוזן), נסדקה אעפ"י שלא חסרה, ניקבה מלא כרשינה, או יבשה. איזהו יבשה? - לת"ק כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם, ולר' יוסי בן המשולם שתהא נפרכת.

אע"פ שנאמר פיסח ועיור, שוחטין את הבכור על כל מום שבגלוי ואינו חוזר, אפילו אם אינו בוטל ממלאכתו - שנאמר 'כל מום רע שהוא ריבוי. אבל מומין שבסתר, כגון אם נפגמו או נגממו חוטין הפנימיות שבפיו, אין שוחטין עליו, שאין בכלל 'מום רע' אלא מה שבגלוי שהוא מנוולו.

דף ל"ז ע"ב

מום עובר אין שוחטין עליו את הבכור - א. שהרי בשאר קרבנות אין פודין עליו, שנאמר 'ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה', שמדבר בבעלי מומין, ומשמע שלא יקריבו ממנה כל עיקר, יצתה זו שיש בה מום עובר שאינה קריבה היום אלא למחר, וק"ו שאין שוחטין עליו. ב. לכך הועיל מה שנאמר פיסח ועיור למעט מום עובר.

סדק ופגימה בין בידי שמים בין בידי אדם - הסדק כל שהוא, ושיעור פגימה כדי שתחגור בה ציפורן.

שיעור נקיבת האוזן לשחוט עליו - לתנא קמא מלא כרשינה, ונסתפקו בגמרא אם כרשינה הנכנסת ויוצאה או כרשינה העומדת בנקב בדוחק אע"פ שאינה נכנסת ויוצאת. (והביאו ממקום אחר ששיעורו כמלא מקדח, והוא כמקדח נכנס ויוצא). ולר' יוסי בר' יהודה בכעדשה. וקרובים דבריהם להיות שוין. ונקיבה פחות מכעדשה אין שוחטין עליו, אבל פוסלו, שהרי עבד עברי נעשה בעל מום ברציעה גם כשנרצע במחט.

לרבי יוסי בר' יהודה אין צריך לרצוע דווקא ב'מרצע' - אלא גם בסול בסירא במחט במקדח ובכל דבר הנקח ביד, שנאמר 'ולקחת'. ולשיטת רבי, אין רציעה אלא בשל מתכת כמו מרצע.

י"א שהרציעה נעשית במילתא (באליה של אוזן). ולחכמים נעשית בגובה של אוזן. וראיה לדבר, ממה שלמדנו שעבד עברי כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל מום, ובמילתא לא נעשה בעל מום.

השדרה והגולגולת כשהן שלימים - מטמאין באהל. חסרו, אין מטמאין. וכמה יחסרו ולא יטמאו? בשדרה - לבית שמאי שתי חוליות ולבית הלל חוליא אחת. ובגולגולת - לבית שמאי כמלא מקדה. ולבית הלל כדי שינטל מן החי וימות, והוא כסלע. (להלן לח. יבואר עוד שיטות בית שמאי ובית הלל).

חלון שלא נעשה בידי אדם, שנפל הכותל מאליו מעט בין בית לבית - שיעורו להביא טומאה מבית זה לבית זה, כמלא אגרוף גדול. וזהו אגרופו של בן אבטיח (איש בעל בשר), והוא כראש גדול של אדם. חלון שנעשה בידי אדם - שיעורו כמלא מקדח גדול של לשכה, שהוא כפונדיון של האיטלקי וכסלע גירונות, והוא כמלא נקב של עול.

שובת קודש ברשת בחוקותי - כ' אייר תשע"ט

דף ל"ח ע"א

כלי חרס אינו מקבל טומאה אלא מתוכו ולא מגבו. ואם אין לו תוך, אינו מקבל טומאה. וגם אינו מקבל טומאת מדרס, שאין מדרס לכלי חרס, שהוא נשבר אם אדם יושב עליו.

כלי שטף (כלי עץ) - מקבל טומאה מן התורה בין מתוכו בין מגבו. ולפיכך אם יש לו תוך, ונטמא בטומאה דאורייתא, נטמא תוכו נטמא גבו, נטמא גבו נטמא תוכו. נטמא בטומאה דרבנן, כגון ע"י משקין, אם נטמא תוכו כולו טמא, ואם נטמא מגבו, אחוריו טמאים, תוכו אגנו אזנו וידיו טהורים, שמן התורה אין אוכל ומשקה מטמא כלי, וחכמים גזרו משום משקה זב וזבה, ועשאוה כטומאת כלי חרס ולא כשאר טומאה מן התורה שבכלי שטף, כדי שלא ישרפו על טומאה זו תרומה וקדשים.

כלי שטף שאין לו תוך - אם אינו ראוי למדרסות אינו מקבל טומאה מן התורה, לפי שאינו דומה לשק שמיטלטל מלא וריקן. ואם ראוי למדרסות מקבל טומאה. ובאופן זה אין אחוריו חלוקים מתוכו אפילו לטומאת משקין, שאם נטמא תוכו (כלומר צד שמשתמשים בו אע"פ שאין לו בית קיבול) נטמא גבו, נטמא גבו נטמא תוכו. שמאחר שכבר עשו היכר שהוא מדרבנן בכלי שיש לו תוך, לא הוצרכו לעשות היכר גם באין לו תוך.

כמה יחסר מן הגולגולת ולא יטמא באהל? לבית שמאי כמלא מקדה. ונחלקו חכמים ורבי מאיר לשיטתם, לרבי מאיר מקדח קטן של רופאים, ולחכמים בגדול של לשכה. ולבית הלל כדי שינטל מן החי וימות, והוא כסלע. ו"א שלבית שמאי כמלא מקדח היינו מקדח וחיסומו (שמרחיבין את הנקב כדי שיכנס ויצא המקדח בריוח), והוא יותר מסלע, שאם מלא מקדח לבדו הרי שיעורו כסלע ואין ביניהם לשיטת בית הלל ולא כלום. ו"א שלבית שמאי כמלא מקדח לבד בלא חיסומו, ולבית הלל הוא כסלע גירונות ולא כסלע סתם, שהוא קטן גם ממקדח של רופאים, ונמצא שגם לרבי מאיר בית שמאי מחמירים ובית הלל מקילין.

הריס של עין, והיא שורה חיצונית של עין - שניקב, שנפגם, שנסדק, היה בעינו דק, תבלול, חלזון וזהו נחש, עינב. הרי אלו מומין ששוחטין עליהם את הבכור. איזהו תבלול? לרבי יוסי שיוצא חוט של לבן מן הלבן ופוסק את השורה שמסביב לשחור ונכנס בשחור. אבל אם חוט השחור יוצא מן השחור ופוסק בשורה ונכנס בלבן, אינו מום, שהלבן לא נקרא עין אלא שומן העין, שנאמר 'חלב עינימו'. ולרבי מאיר (ע"ב) בין לבן ונכנס בשחור, ובין שחור ונכנס בלבן ה"ז מום, שלשון תבלול הוא דבר המבלבל את העינים.

דף ל"ח ע"ב

דק שחור משוקע - הרי זה מום, צף אינו מום. דק לבן משוקע - אינו מום, צף הרי זה מום. וסימניך 'ברקא', שהוא לבן וצף, והוא מום.

אף על פי שאמרו אין אדם רואה מומין לעצמו - אבל מורה הלכה לתלמידים ותלמידים מורין לו.

כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא - אם קודם שבא מעשה לידו אמרה, שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו.

חורזור (חולי שיש טיפין לבנות בעין) והמים הקבועים בעין - הרי הן מום. איזהו חורזור הקבוע? לרבי מאיר ששהה ארבעים יום, ולרבי יהודה כל ששהה שמונים יום. לר' חנניא בן אנטיגנוס בודקין אותו

שלש פעמים בתוך שמונים יום, ואם לא בדקוהו, אף על פי שנמצא שם ביום שמונים אינו מום, שמא בינתים הלך לו וחזר, שכן דרכו. (וצריך שהבדיקות יהיו משולשים, שאם יראנו היום יבדקנו מכאן ליום כ"ו וחצי, ולאחר מכן ליום כ"ז וחצי, ולאחר מכן ליום כ"ז, שבשלש זמנים הללו דרכו לעבור. להלן לט.).

ואלו הן מים הקבועים? לרבי מאיר ששהו שמונים יום. לרבי יהודה אם האכילוהו לרפואה תבן ומספוא כדרך רפואתו ולא נתרפא, הרי זה מום. ומה היא דרך רפואתו, שאכל מספוא כגרוגרת לח הגדל באדר וחצי ניסן, ואח"כ אכל יבש הגדל באלול וחצי תשרי, והן של שדה בית הבעל (שדי לה בגשמים). ונסתפקו בגמרא אם מאכילין אותו לח בחודש וחצי של זמן הלח, ויבש בזמן היבש, או שמאכילין אותו לח ויבש בזמן הלח. ואם אכל לח ויבש יחד, או שאכל יבש ואח"כ לח, או שהיו משל שדה בית השלחין, אע"פ שלא נתרפא אינו מום.

ונסתפקו בגמרא אם מאכילים אותו כגרוגרת בסעודה ראשונה, או בכל סעודה וסעודה. ולצד שמאכילין אותו רק בסעודה הראשונה, אם אכלן קודם אכילה או קודם שתיה וודאי דרך רפואה היא, ונסתפקו אם האכילוהו לאחר אכילה או לאחר שתיה. ואם אכלו כשהוא מותר וודאי דרך רפואה היא, ונסתפקו אם אכלו כשהוא קשור. ואם אכלו עם חבירו וודאי דרך רפואה היא, ונסתפקו כשאכלו לבדו. ואם אכלו בשדה וודאי דרך רפואה היא, ונסתפקו אם אכלו בעיר. ולצד שאינו מועיל אלא בשדה, נסתפקו אם אכלו בגינה הסמוכה לעיר. וכל ספיקות אלו לא נפשטו.

יום ראשון פרשת במדבר - כ"א אייר תשע"ט

דף ל"ט ע"א

אכל עשבים לרפואת מים הקבועים ולא נרפא המום - נסתפקו בגמרא אם למפרע הוא מום, ואם פדאו קודם שאכל ונהנה מדמי הפדיון מעל, או שהוא מום רק מכאן ולהבא, ולא מעל בפדיונו. ולא נפשטו.

חוטמו שניקב ושנפגם ושנסדק, וכן שפתו, והיא שורה חיצונית של שפה, שניקבה שנפגמה שנסדקה - הרי זה מום ושוחטין עליו את הבכור.

ניקבו חוטמין זה לתוך זה - מבחוץ, שנקבו מחיצות החיצונות של חוטם והנקב נראה, הרי זה מום. מבפנים, שניקבה מחיצה החולקת את החוטם, אינו מום.

חוטמין החיצונות שנפגמו ושנפגמו, והפנימים שנעקרו - הרי זה מום. ואיזהו הפנימיות, מן המתאימות (שינים גדולות, שאחת נראית כשנים) ולפנים, ותיומת עצמה כלפנים. ולרבי יהושע בן קפוצאי אפילו נעקרו הפנימיות אין שוחטין עליהם, אבל הוא פוסלה מן המזבח. ולרבי חנינא בן אנטיגנוס מן השיניים המתאימות ולפנים אין בודקין כלל, ואפילו אם נעקרו החוטמין כנגד המתאימות עצמן אינו מום, לא לשחוט עליו ולא ליפסל מן המזבח.

מחוסר אבר - אין שוחטין עליו את הבכור, ואין פודין עליו את הקדשים, לפי שאינו מום שבגלוי. ונסתפקו בגמרא אם הוא נפסל מעל גבי המזבח - לפי שנאמר 'תמים' יהיה לרצון, ולא מי שיש בו חסרון. או ש'יהיה' בא לרבות, מה בעל מום אינו אלא במומין שבגלוי, אף חסרון אינו אלא חסרון שבגלוי.

בברייתא אחת דרשו מ'זאת שתי הכליות' שבעל כוליא אחת או בעל שלש כוליות פסול, וי"א ש'סיירה' בא לרבות בעל כוליא אחת. לרב חייה בר יוסף - הכל מודים שחסרון מבפנים שמו חסרון, ונחלקו אם יש בריה בכוליא אחת ולא נקרא חסרון, או אם אין בריה בכוליא אחת ונקרא חסרון. לרבי יוחנן - לדברי הכל אין בריה באחת, וחסרון מבפנים שמו חסרון, ואם נחסרה קודם קבלה פסולה, ואם נחסרה לאחר קבלה כשירה.

דף ל"ט ע"ב

הצורם אזן הפר ואח"כ קיבל דמו - פסול, שנאמר 'ולקח מדם הפר', הפר שהיה כבר.

קרבן פסל צריך שיהא תמים וכן שנה בשעת שחיטה - שנאמר 'שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם' ומנין שיהיה בן שנה גם בשעת

קבלה והולכה והזייה, תלמוד לומר 'יהיה' שיהו כל היותיו בן שנה. ששעות פוסלות בקדשים, ואפשר שבשעת שחיטה היה בן שנה, ובשעת קבלה או הולכה הוא בן שתי שנים.

'ומעוך וכתות ונתוק וכרות' - לרבי יהודה בין בגיד ובין בביצים הן מומין שבגלוי, במעוך וכתות לפי שהן מתכווצות, ונתוק וכרות לפי שהן תלויות. לרבי אליעזר בן יעקב כולן בגיד, אבל בביצים לא, שגם מתחילה הן לפעמים מתכווצות או תלויות. לרבי יוסי מעוך וכתות אף בביצים, שהרי אינם. נתוק וכרות בגיד ולא בביצים, לפי שישנם.

נפגם הזובן, [או] העריה של נקבה במוקדשין - הרי זה מום. ודווקא שנפגם הכיס, אבל אם ניטל, או שנפגם הזכרות, אינו מום. ומעשה שנטל זאב את הזובן וחזר לאיתנו.

נפגם הזנב מן העצם - הרי זה מום. אבל נפגם מן הפרק, מעלה ארוכה ואינו מום. היה ראש הזנב מפצל את העצם, שנקלף העור ונשאר העצם מגולה, או שיש בשר בין חוליא לחוליא מלא אצבע, הרי זה מום.

אצבע שאמרו חכמים - הוא אחד מארבעה בטפח של כל אדם. ונפקא מינה - י"א לענין ציצית (יבואר בסמוך). וי"א לענין שתי אמות (יבואר להלן מ). וי"א לענין בשר שיש בין חוליא לחוליא כמלא אצבע שהוא מום.

כמה חוטיין הוא נותן בציצית? לבית שמאי ארבעה, ולבית הלל שלשה. וכמה תהא משולשת? (י"מ כמה תהא תלויה מעל כנף הבגד, וי"מ כמה יהא בגדיל חוץ מן הענף) - לבית שמאי ארבעה אצבעות, ולבית הלל שלשה. ושלש שאמרו בית הלל, כל אצבע הוא אחד מארבע בטפח של כל אדם.

יום שני פרשת במדבר - כ"ב אייר תשע"ט

דף מ' ע"א

שני מקלות שאורכן אמה היו ביציע שעל שער המזרח הנקרא 'שושן הבירה' - אחת מונחת בקרן מזרחית צפונית, והיא היתה יתירה על אמה של משה חצי אצבע, והשניה מונחת על קרן מזרחית דרומית, והיא יתירה מן הראשונה חצי אצבע, ונמצאת יתירה על של משה באצבע. שכשהיו האומנים פוסקים עם הגזבר לעשות מלאכה כך וכך אמות, היו פוסקין על פי מדה הקטנה, ועושים במדת הגדולה, שלא יבואו לידי מעילה, שאם היו עושין באותה מדה שהתנו אפשר שיפחתו, שאי אפשר לצמצם. והטעם שהוצרכו לעשות שנים לבד מאותה של משה, הקטנה לכסף וזהב שמלאכת טורח היא, לכך התנו בשל משה, ומחזירין לאותה שגדולה הימנה חצי אצבע. והגדולה לבנין החומה, שהיו פוסקין בשל משה ומחזירין בזו שיתירה עליה אצבע.

אין לו שתי ביצים בשתי כיסין אלא בכיס אחד, או שיש לו שתי כיסין וביצה אחת - לת"ק הרי זה מום. לר' ישמעאל אם יש לו שתי כיסין, בידוע שיש לו שתי ביצים ואינו מום. ואם אין לו אלא כיס אחד, כמי שאין לו אלא ביצה אחת והוא מום. ולרבי עקיבא אם יש לו שתי כיסין אין אומרים בידוע שיש לו שתי ביצים, אלא מושיבו על עכוזו וממערך, אם יש ביצה סופו לצאת, ואם לא יצאה הרי זה מום. מעשה שמיעך ולא יצא, נשחטה ונמצאת דבוקה בכסלים, והתיר רבי עקיבא, ואסר רבי יוחנן בן גוריי.

בעל חמש רגלים, או שאין לו אלא שלש, - הרי זה מום. ודווקא ביד, אבל חסר ויתר ברגל הוא גם טריפה, שכל יתר כנטול דמי.

רגליו קלוטות כשל חמור - הרי זה מום. ואין צריך שיהיו גם עגולות וגם אינן סדוקות, אלא מאחר שהן עגולות, אע"פ שהן סדוקות הרי זה מום.

השחול והכסול - הרי זה מום. איזהו שחול? שנשמטה יריכו. כסול, שרגלו אחד בתוך הכסל ורגלו אחד ע"ג הכסל. השרוע והקלוט - הרי זה מום. שרוע שנשתרבב לו יריכו, שאחת גדולה מחברתה. והקלוט, שרגליו קלוטות כשל חמור וכשל סוס.

נשבר עצם ידו ועצם רגלו, אף על פי שאינו ניכר מחמת עצמו, שאין השבר נראה, אבל ניכר מחמת מלאכה, שהוא צולע בהילוכו - הרי זה מום. מומין אלו מנה אילא ביבנה והודו לו חכמים.

ועוד שלשה מומין הוסיף אילא: א. שגלגל עינו עגול כשל אדם, והיינו בית מושב העין שאצל בהמה אינו רגיל להיות עגול כשל אדם. ב. פיו דומה כשל חזיר, וא"צ שיהא גם פיו עגול וגם ששפה ולחיים עליונות עודפות על התחתונות, אלא די בכך ששפה ולחיים עליונות עודפות על התחתונות. ג. שניטל רוב המדבר בלשונו (אותו קצת מן הלשון שאינו דבוק במלקוחיו). ואמרו לו חכמים לא שמענו אלא את אלו שהוזכרו למעלה, וב"ד של אחריהן אמרו שגם שלשה אלו הן מום.

המפלת מין בהמה וחייה ועוף בין טמאין בין טהורין - לרבי מאיר, אם זכר תשוב לזכר (ז' ימי טומאה ול"ג ימי טהרה), ואם נקבה תשוב לנקבה (י"ד ימי טומאה, וס"ו ימי טהרה). ואם אינו ידוע, תשוב לזכר ולנקבה (לחומרא, י"ד ימי טומאה כנקיבה, וימי טהרה עד יום ארבעים כזכר). וטעמו, לפי שגלגל השחור שבעין של כל אלו עגול כשל אדם.

לת"ק אינו מום עד שיניטל רוב הלשון. ולרבי יהודה גם אם ניטל רוב המדבר של לשונו הרי זה מום.

דף מ' ע"ב

גם לחכמים החולקים על רבי אילא וסוברים שפיו דומה לחזיר אינו מום, היינו כששפתו עליונה עודפת על התחתונה, אבל כשהתחתונה עודפת על העליונה - הרי זה מום. ודווקא כשעצם הלחי התחתון עודף על העליון, אבל אם אין בה עצם, אלא ששפתו התחתונה ארוכה ונקפלת על העליונה ועודפת עליה, אינו מום בבהמה. ובאדם גם אם אין בה עצם הרי זה מום, שנאמר 'איש איש מזרע אהרן', איש ששוע בזרעו של אהרן.

היתה אוזן הגדי כפולה, שיש לו שתי אזנים מצד אחד אוזן בתוך אוזן - אם אין לה אלא תנוך אחד, שנכפל תנוך העליון לתוכו ונתחבר למטה, הרי זה מום. ואם התנוכים מובדלים למעלה, אינו מום.

זנב הגדי שדומה לשל חזיר, שהוא עגול, אע"פ שעבה כשל בהמה - הרי זה מום.

היה פיו בלום (קצר) - אם מחמת הריווח, שאין לו ריוח כל כך בפה ולא בעצם ולא בבשר השפתים, אינו מום. ואם מחמת העצם, שהשפתים פתוחות יפה, אבל הלחיים אדוקות זו בזו שאינו יכול לפותחן, הרי זה מום. וכן אם רגליו מבוולמות (קצרות) - אם מחמת הריוח, שלא היה ריוח לעצמות ובשר של כפות הרגלים לגדול כדרכן, ומשום כך העצמות והבשר צרים באותה מדה, אינו מום. ואם מחמת העצם, שהעצם קצר והבשר מרחיב מלמטה ויוצא לחוץ, הרי זה מום.

טלה שהיה בזנבו שתי חוליות - הרי זה מום. היו לו שלש אינו מום. גדי שהיתה לו חוליא אחת - הרי זה מום, היו לו שתיים אינו מום.

היתה יבלת בעיניו (בסמוך יבואר פרטי דין יבלת), ושנפגם עצם ידו ורגלו, ושנפסק עצמו של פיו, עינו אחת גדולה ואחת קטנה, כגון שהגדולה היא כשל עגל, או שהקטנה היא של אווז, אזנו אחד גדולה ואחד קטנה, והוא נראה לכל שזו גדולה מזו - הרי זה מום. אבל אם אינו ניכר אלא במדה - אין זה מום.

לרבי יהודה שתי ביציו אחת גדולה כשתיים שבחבירתה - הרי זה מום. ולא הודו לו חכמים, אלא אפילו אינה לשניה אלא כפול, כשרה.

דין יבלת: יבלת שיש בה עצם - הוא מום מן התורה בין אם היא בגופה של בהמה ובין אם היא בעין. יבלת שאין בה עצם - בגוף הבהמה, אינה אלא תלתול בעלמא וכשר. ובאדם הוא פסול, לפי שאינו שוה לזרעו של אהרן. יבלת שאין בה עצם בעין - בשחור, מום גמור הוא, ושוחטין עליו את הבכור. בלבן של עין, אם יש בה שיער, אינו נשחט במקדש והיינו שנחשב מום ליפסול מן המזבח, אבל לא נשחט במדינה, שאינו מום לשחוט עליו. ואם אין בה שיער, אינה מום כלל.

יום שלישי פרשת במדבר - כ"ג אייר תשע"ט

דף מ"א ע"א

זנב העגל שאינה מגעת לערקוב - הרי זה מום. ואיזה ערקוב? שבאמצע הירך. והוא קשר העליון, והיינו ארכובתו מקום חיבור

השוק והירך, וכנגדו בגמל ניכר, שיש לו כנגד הארכובה העליונה זו עצם בולט לחוץ. שאמרו חכמים כל תרבות עגלים כן שיהא זנבן מגעת לערקוב, וכשהן גדולים הולכות ונמתחות עד למטה.

על כל אלו המומין [שנמנו במשנה עד הנה] שוחטין את הבכור, ופסולי המוקדשין נפדין עליהן. וגם אלו שנאמרו בשם יחיד, כגון ר"ח בן אנטיגנוס ור"ח בן גמליאל, אין חכמים חולקים עליהם.

ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה: א. חוורור והמים שאין קבועין, חוטין הפנימיות שנפגמו אבל לא נעקרו, בעל גרב (לח מבפנים ומבחוץ), ובעל יבלת, ובעל חזזית. ב. זקן חולה ומזוהם (מסריח), שנאמר 'מן הצאן מן הכשבים ומן העזים'. ג. שנעבדה בו עבירה (שנרבע) ושהמית אדם על פי עד אחד או על פי הבעלים, שנאמר 'מן הבהמה' להוציא רובע ונרבע, 'מן הבקר' להוציא את הנעבד, 'מן הצאן' להוציא את המוקצה, 'ומן הצאן להוציא את הנוגח. וכשהיה ע"פ עד אחד או בעלים, שאם ע"פ עדים בני מיתה הם. ד. טומטום (שספק הוא אם זכר וקדוש או נקיבה ולא קדוש), ואנדרוגינוס (לת"ק).

חזזית דעלמא - לא נשחט במקדש ולא במדינה. חזזית המצרית - מום גמור הוא, שזו היא 'לפת' האמורה בתורה, ונקראת 'לפת' שמלפפת והולכת עד יום המיתה.

שחין שיבש מבפנים ומבחוץ - מום גמור הוא, וזהו 'גרב' האמור בתורה. יבש מבפנים ולח מבחוץ - זהו שחין שהיה מצרים, וגם זה מום גמור הוא, שאין לו רפואה. לח מבחוץ ומבפנים, לא נשחט במקדש ולא במדינה.

תנאים נחלקו בדין אנדרוגינוס: א. לת"ק לא נשחט במקדש שמא נקיבה היא, ולא במדינה שמא זכר הוא. ולא נקרא 'חרוץ' מחמת נקבות שלו, לפי שאינו במקום עצם. לאביי למדים זאת מ'חרוץ' או שבור', מה שבור במקום עצם אף חרוץ כן. ולרבא, אם חרוץ הוא גם במקום בשר, לא היה צריך לומר 'גרב', שהוא חרוץ, שנאמר 'ומראהו עמוק מן העור' כמראה חמה העמוקה מן הצל, וגרוע מחרוץ לפי שהוא מאוס, ולמה אמרה תורה גרב, ללמד על חרוץ שבמקום בשר אינו מום. ב. לרבי ישמעאל אנדרוגינוס אין לך מום גדול מזה מחמת נקבות, ונשחט במדינה. לאביי אינו לומד חרוץ משבור, ולרבא רק אם אין חריצות ניכרת אינה פוסלת כשהיא בבשר, אבל אנדרוגינוס שחריצותו ניכרת נקרא 'מום רע'. ג. לחכמים בריה בפני עצמו הוא, ואינו בכור כלל, אלא נגזז ונעבד.

דף מ"א ע"ב

בגמרא נסתפקו בענין אנדרוגינוס לרבי ישמעאל - אם בוודאי בכור הוא, ומומו עמו, ולפי זה לוקין עליו בגיזה ועבודה, וצריך ליתנו לכהן. או שהוא ספק אם בכור הוא, אלא שגם אם הוא בכור מומו עמו, ולפי זה אין לוקין עליו מספק על גיזה ועבודה, ואין צריך ליתנו לכהן.

נאמר 'זכר' בעולת בקר, ונאמר בעולת צאן - אחד למעט נקיבה, והשני להוציא טומטום ואנדרוגינוס. וכשיטת חכמים היא שאנדרוגינוס בריה בפני עצמו (כי לת"ק שהוא ספק, לא יתכן שהכתוב בא למעט ספיקות). וגם בבכור נאמרו שני מיעוטים, 'הזכר' ו'הזכרים', אחד למעט נקיבה והשני למעט את אלו.

יום רביעי פרשת במדבר - כ"ד אייר תשע"ט

דף מ"ב ע"א

לרב חסדא לא נחלקו תנאים אלא באנדרוגינוס, שלדעת ת"ק הוא ספק זכר ספק נקיבה, ולחכמים בתראי בריה בפני עצמה היא. אבל טומטום לדברי הכל ספק הוא, וקדוש מספק. ולרבי יוחנן (ע"ב) נחלקו גם בטומטום, שלת"ק הוא ספק זכר ספק נקיבה, ולחכמים בתראי הוא בריה בפני עצמה.

טומטום ואנדרוגינוס אין להם ערך - שנאמר 'היה ערכך הזכר' ולא טומטום ואנדרוגינוס, ואפילו ערך של אשה אין להם, שנאמר 'אם נקבה' זכר ודאי ונקיבה וודאית. ולרב חסדא המקרא ממעט רק אנדרוגינוס שהוא בריה בפני עצמה, אבל טומטום נערך לחומרא כזכר.

קרבן עוף שהיה נעבד או מוקצה או אתנן או מחיר וטומטום

ואנדרוגינוס - כולן מטמאין בגדים בבית הבליעה, שאין מליקתן מליקה והן נבילה. לרבי אליעזר טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים בבית הבליעה, שכל מקום שנאמר זכר ונקבה אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, ועוף שלא נאמר בו זכר ונקבה אין אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם. ולרב חסדא לא אמרו אלא באנדרוגינוס, אבל טומטום כשר לקרבן ממה נפשך, כיון שאינו בריה בפני עצמה, ונקיבה כשרה בעופות.

הטריפה והכלאים ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס - לרבי אליעזר לא קדושים בתמורה, שאפילו תמורה שחלה על בעל מום קבוע אינה חלה עליהם. ולא מקדישין לעשות תמורה, שאם הם קדושים, כגון שהיו ולדות קדשים שקדושים אגב אמן, אין עושים תמורה. ולרב חסדא לא אמרו אלא באנדרוגינוס אבל טומטום קדוש ממה נפשך.

לר' אליעזר חמשה לא קדושים ולא מקדישין - ואלו הן: הטריפה והכלאים ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס. לרב חסדא צריך להוציא טומטום ולהכניס יתום.

דף מ"ב ע"ב

לרב חסדא - טומטום שמטיל מים במקום זכרות, לדברי הכל זכר הוא. מטיל מים במקום נקבות - לחכמים בברייתא חוששין שמא נהפכה זכרותו לנקבותו, והוא קדוש מספק. ולר"ש בן יהודה בשם ר"ש אין חוששין לכך, ובוודאי נקיבה היא. לריש לקיש - לא אמרו שהטומטום ספק הוא אלא באדם, הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד, אבל בהמה, אם מטיל מים במקום זכרות זכר הוא, ואם מטיל מים במקום נקבות נקיבה היא. ואינו חושש שמא נהפכה זכרותו לנקבותו, שאין חוששין למיעוט אע"פ שנסתנה.

רבי אלעאי הורה שטומטום המטיל מים במקום נקבות חולין - רב חסדא פירש שסובר כר"ש בן יהודה שבוודאי נקיבה היא ואין בה קדושת בכור. רבי יוחנן תמה על רבי אלעאי למה סובר כחכמים בתראי (שטומטום בריה בפני עצמה היא, ומשום כך אינו קדוש) ולא חשש לדברי שנים, והן ת"ק ורבי ישמעאל הסוברים שהוא ספק זכר ספק נקיבה. ופירשו בגמרא שסובר רבי אלעאי כריש לקיש שטומטום בבהמה אינו ספק, ואם מטיל מים במקום נקבות וודאי נקיבה היא.

טומטום שקידש - קדושי קדושים, שמא זכר הוא. נתקדש ע"י אחר, קדושי קדושים, שמא נקיבה הוא. וחולץ. י"א שחולצין ומיבמים לאשתו, שממה נפשך אם זכר הוא שפיר מייבם אחיו, ואם נקבה הוא אשה בעלמא הוא שנשא. וי"א שאשת טומטום חולצת ולא מתייבמת. וטעם המחלוקת: שלדברי הכל חוששין על טומטום שהוא סריס חמה, שהואיל ונסתנה להיות טומטום שמא נשתנה גם להיות סריס חמה, והסובר שאין מייבמים לאשתו סובר כרבי עקיבא שאשת סריס חמה אינה מתייבמת, וסובר כרבי יוסי ברי יהודה שטומטום אינו סריס וודאי. והאומר שמייבמים לאשתו סובר כרבי אליעזר שאשת סריס חמה מתייבמת.

לרבי יהודה טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ, מפני שהוא וודאי כסריס ואין חליצתו כלום, לפיכך במקום אחין אין חליצתו פוסלת, ושלא במקום אחין אין צריך לחלוץ. לרבי יוסי בר יהודה במקום אחין לכתחילה לא יחלוץ שמא יקרע וימצא נקיבה, ואם ימצא זכר שמא ימצא סריס חמה, אלא אחד משאר אחין יחלוץ. ואם חלץ, חליצתו פוסלת, שמא אינו סריס. ושלא במקום אחין מצוה שיחלוץ, שמא אינו סריס.

הדרן עלך על אלו מומין

פרק שביעי - מומין אלו

יום חמישי פרשת במדבר - כ"ה אייר תשע"ט

דף מ"ג

מומין האמורין לענין בכור (בפרק הקודם), בין קבועין בין עוברים - פוסלים באדם.

יתר עליהן באדם מומין שאינו מום גמור - ופסולו משום שנאמר 'כל איש אשר בו מום מזרע אהרן, איש שושה בזרעו של אהרן. ואלו הן:

א. הכילון, שראשו דומה לכסוי של חבית, שחד מלמעלה ורחב מלמטה. ב. הלפתו, שראשו דומה לראש הלפת, שראשה רחב והולכת וכלה למטה, וצוארו עומד באמצע ראשו, שראשו בולט לאחוריו כלפניו. ג. המקבן, שראשו דומה לקרדום, שערפו עגול וקצר ברוחב. ד. שראשו משופע מלפניו באלכסון. ה. סקיפת, שגובה ראשו חסר מאחוריו. ועוד אמרו בבבלי: שצווארו שקוט, שראשו מוטל בין כתפיו. ושצווארו שמוט, שהוא ארוך ונראה ראשו שמוט. (רש"י ע"פ חק נתן).

בעלי חטוטרות: אם יש בה עצם - לדברי הכל פסול. אין בה עצם - רבי יהודה מכשיר, שחתיכת בשר בעלמא היא. וחכמים פוסלין, שאינו שוה בזרעו של אהרן.

הקרח - פסול. איזהו קרח? כל שאין לו שיטה של שער מוקפת מאוזן לאוזן. ואם יש לו הרי זה כשר. ללשון ראשון של רבא: כל שאין לו לאחוריו פסול (אפילו אם יש לו לפניו), וכל שיש לו לאחוריו, בין שיש לו לפניו ובין שאין לו, כשר. ללשון שני: כשיש לו לאחוריו ואין לו לפניו, כשר. אבל יש לו בין לאחוריו ובין לפניו, או שיש לו לפניו ולא לאחוריו, או שאין לו כלל פסול.

באדם לא נאמר יבלת, בבהמה לא נאמר דק תבלול, מנין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה? תלמוד לומר 'גרב גרב' ילפת ילפת' לגזירה שוה. ו'גרב' שבשניהם מופנה, שלא היה צריך לומר אלא ילפת שאינו מאוס, וכ"ש גרב שהוא מאוס.

בעל מום גמור שעבד עבודה חילל - ומי שאינו שוה בזרעו של אהרן לא חילל, אבל עבר על עשה. ואלו שאסורים משום מראית עין, גם על עשה אין עוברים.

לרבי יוחנן הקרחנין והגנסיין והזבלגנין (שעיניהם זבות וזולגות מים) פסולים מעיקר הדין - לפי שאינם שוה בזרעו של אהרן, ולא משום מראית העין. ובברייתא אמרו שכשרים מעיקר הדין, ופסולים רק משום מראית העין, ושיטת רבי יהודה היא שריבה קרחנין שכשרים לעבודה ממה שנאמר 'הכהנים'.

גבן האמור בתורה - לת"ק זה מי שיש לו גבינין הרבה, ששני גבות עיניו מצטרפות ואין הפרש חלק בין זו לזו. וכן מי שאין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד, פסול, שנאמר 'או גבן'. רבי דוסא אינו דורש או, ומפרש שגבן זהו מי ששערות גביניו גדולים ומוטלין על עיניו. לרבי חנינא בן אנטיגנוס גבן זה שיש לו שני גבין ושתי שדראות, ולא שנים ממש, אלא ששדרתו עקומה ונראה כגבין ושדראות הרבה. אבל מי שיש לו שני גבין ממש אין יכול לחיות.

המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות - באשה אינו וולד, ואינה טמאה לידה. בבהמה אסור באכילה כגבילה, שהוא נפל ואין שחיתו ממשרתו.

יום שישי פרשת במדבר - כ"ו אייר תשע"ט

דף מ"ד ע"א

החרום פסול. איזהו חרום? הכוחל שתי עיניו כאחת ואין חוטם מעכבו. וזו היא שיטת רבי יוסי שאין חרום אלא הכוחל שתי עיניו כאחת (ע"פ רש"י), ולחכמים אע"פ שאינו כוחל כאחת, אלא שחוטמו שקוע. וכן אם חוטמו סולד (קצר בארכו), בולם (נקבי האף סתומין), ונוטף (ארוך ותלוי מלמטה משפתו) פסול, שנאמר 'או' חרום.

היו שתי עיניו עומדים למעלה בגובה המצח, או שעומדים למטה, או שעינו אחת למעלה ועינו אחת למטה, או שעומדין במקומן והוא רואה את החדר ואת העלייה כאחד, או שמדבר עם חבירו ואחר אומר לי רואה - פסול, שנאמר 'בעינו', כל מה שבעינו. וכן מי שאינו יכול להסתכל נגד החמה, והזגדן, והוא שעינו אחת משונה משל חברתה, או שאחד שחור ואחד לבן. והצירן, והוא שעינו עגולות מעט או הרבה, או שעינו דומעות מעט, או דולפות (יותר מדומעות) או טורדות (יותר מדולפות) - פסולים.

מי שנשרו ריסי עיניו - פסול מפני מראית העין.

עיזר - הוא בין סומא בשתי עיניו, בין סומא באחת מעיניו. 'עיזר' - בא ללמד על מי שאין עיניו (או אחת מהן) נמצאות כלל. 'איש' - בא ללמד על מי שעינו נמצאות אבל אינו רואה בהם, כגון חורור

והמים הקבועים. 'דק' - בא ללמד על מי שחסרה מראיתו אבל רואה קצת. 'תבלול' - בא ללמד על מי שעינו מבולבלות, כגון לבן הפוסק בסירה ונכנס בשחור. 'בעינו' - בא ללמד על מי שעינו משונות במעמדן, כגון למעלה או למטה, או שרואה חדר ועליה כאחת.

הזדיר, והוא שעינו משוטטות, והלופין והוא שריסי עיניו ארוכות, והתמיר והוא שכלו ריסי עיניו - הרי זה מום. ואם לא כלו לגמרי אלא שנשתירו שרשין, אינו פסול אלא משום מראית עין.

היו עיניו גדולות כשל עגל, או קטנות כשל אווז, היה גופו גדול מאבריו, או קטן מאבריו, חוטמו גדול מאבריו כשיעור רוחב של אצבע קטנה יותר מדאי, או קטן מאבריו, הצימק שאזניו קטנות, והצימק שאזניו דומות לספוג, שמתכווצות וסתומות. וכן הצימק, והוא שאזניו ארוכות מאד עד שתכופות למטה - הרי זה מום.

היתה שפתו העליונה עודפת על התחתונה, התחתונה עודפת על העליונה - הרי זה מום. מי שניטלו שיניו - פסול מפני מראית העין.

משה רבינו היה עשר אמות - שנאמר ויפרש את האהל על המשכן, מי פרשו משה רבינו פרשו, והרי 'עשר אמות אורך הקרש'. ואין הכוונה שהיה גבוה עשר אמות שלו, שאם כן עשיתו בעל מום, שכל אדם אין גופו גבוה אלא שלש אמות של אמתו, אלא באמות של קרשים.

יש דברים שהן כמזמין ואינן כמזמין, ושוחטין עליהם במקדש ולא במדינה, ואלו הן: עז שאין לו קרנים, רחל שיש לו קרנים, הצימח והצימק והצימק (שפסולים רק באדם משום שאינו שוה לזרעו של אהרן).

בהמה שנטלה קרניה וזכרותן עמהן - אם נחתכו למעלה ונשאר השרשים - פסולה, ואין פודין עליהם אם שאר קדשים היא, שאינו מום גמור אלא לפוסלה. ואם נעקרו שרשי הזכרות ונראית גומא בראש - פסולה ופודין עליהם. נטלו טלפיים וזכרותם עמהן - פסולין ופודים עליהם.

פרה אדומה שקרניה וטלפיה שחורים - יחתוך. ודוקא כשהוא שחור בחודו של קרן כשתים ושלש אצבעות שאין זכרות מגיע שם, אבל אם שחור יותר מכאן, פסולה משום בהמה שנטלה קרניה וזכרותן עמהם.

דף מ"ד ע"ב

מי שיש לו דדין שוכבין כשל אשה, כריסו צבה, טיבורו יוצא, נכפה (נופל מחמת חולי) אפילו אחת לימים, רוח בן נפלים (רוח שטות ע"י שד) באה עליו, המאושבן (שביצו גדולים), ובעל גבר, שגידו גדול עד רכובה - הרי זה מום. למעלה מן הרכובה, כשר. וי"א שעד רכובה כשר, ורק למטה מן הרכובה פסול.

משתנין מים בפני רבים שמא ימתין ויסתכן, ואין שותין מים בפני רבים שדרך ת"ח להיות צנוע באכילה ושתיה. שני נקבים יש באדם, אחד מוציא שתן ואחד שכבת זרע, ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום, בשעה שאדם נצרך ומעמיד עצמו, אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר.

'לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך' - אימתי לא יהיה בך עקר, בזמן שבבהמתך, שתשים עצמך כבהמה שלא תהא צנוע בהטלת מים. וי"א לא יהיה בך עקר מן התלמידים, ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום, אימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה.

לא ישתין אדם מים לא על כלי חרס ולא על מקום קשה - שאינם בולעים ונפלים מי רגלים מן המדרון לנהר, ונהרות בבל הולכים ומתעכבין בעין עיטם.

לא תעמוד אשה כנגד התינוקות להטיל מים, אבל לצד אחר ולא בפני התינוק מותר.

עמוד החוזר (גדולים) מביא אדם לידי הדרוקן, סילון החוזר (מי רגלים) מביא אדם לידי ירקון. דם רבה (שאינו מקיז) שחין רבה, שכבת זרע רבה צרעת רבה, צואה רבה הדרוקן רבה, מי רגלים רבין ירקון רבה.

איזהו מרוח אשך האמור בתורה - לת"ק שאין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת, לרבי ישמעאל כל שנימוחו ביציו, לר"ע כל שרוח בביציו, לרבי חנינא בן אנטיגנוס שמראיו חשוכין, וזה הכושי.